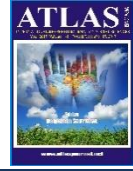

ATLAS INTERNATIONAL REFERRED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

ISSN:2619-936X

Article Arrival Date: 23.04.2018

Published Date:29.06.2018

2018 / June

Vol 4, Issue:9

Pp:470-484

Disciplines: Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences)

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLER EĞİTİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ¹

EXAMINATION OF THE EFFECTIVE FACTORS ON EDUCATION VALUES ACCORDING TO OPINIONS OF CLASS TEACHERS

Ebumüslüm AKSOY

Şükrüye Göğüş İlkokulu, ebumuslumaksoy@gmail.com. Gaziantep/Türkiye

Doç. Dr. Cevdet EPÇAÇAN

Siirt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, epcacan@gmail.com, Siirt/Türkiye

ÖZET

Eğitim sisteminin amaçlarından biri de toplumdaki tüm bireylerin temel değerleri benimseyip kişilik haline getirerek bireysel ve toplumsal huzur ve mutluluğun sağlanmasıdır. Bu amaca ulaşmak için eğitimciler tarafından toplumun bireylerine toplumca kabul edilen kural, davranış, değer ve tutumların aktarılması gerekmektedir. Bu araştırmanın amacı ilkokullarda değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini incelemektir. Araştırma betimsel tarama modelinde olup nitel veri toplama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Batman ili merkez ilçede görev yapan 25 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın elde edilen sonuçlara göre, sınıf öğretmenleri değerler eğitiminde aile, öğretmen, örtük program, sosyal çevre ve kitle iletişim araçlarını önemli birer faktör olarak görmektedirler. Ayrıca katılımcılar okullarda nitelikli değerler eğitimi için okul ile ailenin işbirliği yapması, değerler eğitiminde etkinlik temelli faaliyetlerin yapılması, velilere yönelik eğitici etkinlikler düzenlenmesi, okul personelinin model olması, değerler eğitimi konusunda yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları ve yetkililerin öğretmenlerden dönüt almaları gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Değer, değerler eğitimi, sınıf öğretmenleri.

ABSTRACT

One of the aims of the education system is to provide individual and social peace and happiness by adopting the basic values of all individuals in society and making them into personality. To achieve this goal by educators for members of society to society accepted rules, behavior, values and attitudes are required to transmit. The purpose of this study is to examine the opinions of class teachers on the factors that are effective in education values in elementary school. The research is in the descriptive scanning model and qualitative data collection method is used. The study group of the study consisted of 25 teachers working in the central district of Batman province. Research data was obtained by semi - structured interview form. Descriptive analysis technique was used in analyzing the data.

According to the results of the research, classroom teachers view family, teacher, implicit program, social environment and mass media as important factors in value education. In addition, the participants have made proposals such as cooperating with the school and the family for the education of qualified values, organizing activity-based activities in value education, organizing educational activities for the parents, being a model of school personnel, receiving in-service training of managers and teachers in value education and receiving feedback from teachers.

Keywords: Value, value education, class teachers.

¹ Bu araştırma Yüksek Lisans Tez çalışmasının bir bölümü olup, 20-22 Nisan 2018 tarihleri arasında Mardin’de düzenlenen 3.Uluslararası Kültür ve Medeniyet Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Günümüzde her alanda yaşanan hızlı gelişme ve değişimler, günlük hayatımızda birtakım kolaylıklar sağlarken bir taraftan da toplumun yapısında kültürel ve sosyolojik değişiklikleri kaçınılmaz kılmaktadır. Toplum bu değişiklikleri yaşarken devletin sağlamlığı ve devamı için, milli birlik ve beraberlik duygularının yeni nesillere aşılması gerekir (Elbir ve Bağcı, 2013: 1322). Devlet bu sorumluluğu ancak değerler eğitimiyle yerine getirebilir. Çünkü değerler toplumu bir arada tutan harç görevini görmektedir(Başar, 2011: 25).

Değer tanımlanması oldukça güç bir kavramdır (Yaşar ve Çengelci, 2012: 2) ve şimdiye kadar birçok farklı tanımla yapılmıştır. Değer, Halstead ve Taylor (2000: 169) tarafından “Davranışlara genel olarak rehberlik eden ilkeler ve temel inançlar, eylemlerin iyi ya da istenilen olarak yargılandığı standartlar” olarak tanımlanmaktadır. Yeşil ve Aydın (2007: 80)’a göre ise “bireyi ve toplumu tanıma ve tanımlamada kullanılan, davranışları yönlendiren, birey ve toplum açısından varlık ve devamlılık sağlayan ölçütlere” değer denilmektedir. Haralambos (1987: 6) tarafından birey, sosyal grup ve toplumca önem verilen, toplumun çoğunluğu tarafından kabullenilen, onaylanan, arzu edilen şeyler olarak tanımlanmaktadır. Yani değerleri davranışlarımızı şekillendiren, toplumsal birlikteliği sağlayan, iyiyi, güzeli ve doğruyu sembolize eden normlar, standartlar ve düşünceler olarak tanımlayabiliriz.

Toplumda değerlerin nesilden nesle aktarılmasında eğitim önemli bir yere sahiptir. Yaman (2012: 18)’ın belirttiği gibi değerler eğitimi; etik, kültürel, insani, sosyal, bireysel ve evrensel duyarlıkların benimsenmesi ve içselleştirilmesidir. Bireylerin tutum ve davranışlarına rehberlik eden, kişiliğini şekillendiren, hayata bakış açısını oluşturan temel öğelerden biri değerlerdir. Bu nedenle her bireyin evrensel değerlerin farkına varması, onları özümsemesi ve bu değerleri davranış ve kişilik haline dönüştürmesi gerekir. Bireyin yaşamı boyunca devam eden bu değer edinme sürecine değerler eğitimi denir. Bu süreç ailede başlayıp okulla devam etmektedir. Ancak bununla sınırlı değildir çünkü değerler eğitimi bütün toplumu ve toplumsal kurumları ilgilendiren geniş bir alandır. Zaten değerler eğitiminde ilerleme ve başarının sağlanması için bu anlayışın hâkim olması gerekir (Köylü, 2016: 15).

Değerler insan kişiliğinin oluşmasında önemli katkılara sahiptirler. Değer kaybı ise kişiliğin ve benliğin zedelenmesine hatta benlik değerinin sarsılmasına neden olmaktadır (Bahçe, 2010: 5). Bu açıdan bakıldığında insan kişiliğinin sağlıklı gelişimi için değerler eğitimi büyük önem arz etmektedir. İnsan kişiliğinin büyük kısmı küçük yaşlarda şekillendiği için bu yaşlarda değerler eğitime yönelik etkinliklerin olması gerekmektedir (Ulusoy ve Arslan, 2014: 7). Yaman (2012:)’ın belirttiği gibi bireylerin değerlerle karşılaştıkları ilk yer çocukluk döneminin geçirildiği aile ortamıdır. Bu sebeple değerlerin temellendirilmesinde birincil derecede sorumluluk aileye düşmektedir.

Günümüzde aileden sonra bu sorumluluk eğitim kurumlarına düşmektedir. Türkiye’de de eğitim kurumlarına bu önem atfedilmiştir. Ekşi (2003: 79)’nin vurguladığı gibi eğitim kurumlarının temel iki amacı vardır. Bunlar, temel bilgi ve becerilerle donanmış akademik yönden başarılı, temel ve insani değerleri benimsemiş bireylerin yetiştirilmesidir. Eğitim kurumları arasında ilköğretimin birinci basamağı olan ilkokulların ayrı bir önemi vardır. Çünkü ilkokullar yalnızca genel öğretimin ilk basamağı değil aynı zamanda yaşam boyu eğitimin de ilk basamağıdır. Bu basamakta bireyler, hem toplumsallaşma hem de bireysel olarak daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için gerekli olan temel bilgi ve beceri ve değerleri edinirler. Bu kazanımlar bireyin sonraki yaşamında ve eğitim kademelerinde başarıyı yakalamasında belirgin bir etkiye sahiptirler (Aslan, 2007: vi). Dolayısıyla ilkokullarda bireylerin uygun davranışlar sergilemesine yardımcı olacak değerler ve becerilerin kazandırılması okulların önemli hedefleri arasında olması gerektiği düşünülmektedir (Ekşi, 2003: 81).

Değerler eğitimi için iyice hazırlanmış bir program ön koşul iken iyi bir program tek başına yeterli olmayabilir. Çünkü değerler eğitiminde birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalarda, aile, sosyal çevre, medya ve kitle iletişim araçları, öğretmen, okul ve örtük program vb. faktörlerin değerler eğitiminde etkili olduğu söylenebilir (Başçı, 2012; İşcan, 2007; Yazar, 2010; Baydar, 2009; Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014). Sözü edilen faktörlerin aynı düzeyde olmasa bile değerler eğitimi üzerinde belli oranlarda etkiye sahip oldukları söylenebilir. Bu doğrultuda, bu çalışmada ilkokullarda değerler eğitiminde önemli bir rolü olan sınıf öğretmenlerinin değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracının hazırlanma süreci, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin analizi üzerinde durulmuştur

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın betimsel tarama modelinde olup nitel araştırma yönteminde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmalarda asıl amaç araştırılan durumu değiştirmeden ve etkilemeden, doğru bir şekilde gözlemleyip belirlemektir (Karasar, 2015: 77). Bu amaç doğrultusunda nitel veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmelerde asıl amaç araştırılan konu hakkında bireylerin gözlenemeyen tutum, düşünce, algı, yorum, tecrübe ve tepki gibi iç dünyasını yansıtan bilgilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 120).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Batman ili merkez ilçe devlet ilkokullarında görev yapan, ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiş 25 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların %36'sı kadın, %64'ü erkek, tamamı lisans düzeyinde mezun, % 40'ının 1-5 yıl arası, % 40'ının 6-10 yıl arası, % 8'inin 11-15 yıl arası, % 8'inin de 16-20 yıl ve % 4'ünün 21 yıl ve üzeri mesleki deneyime sahip ve derslerini yürüttükleri sınıf düzeyine göre ise % 28' ini 1. sınıf, % 28' ini 2.sınıf, % 16'sını 3.sınıf ve % 28' ini 4.sınıf öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

2.3. Araştırmanın Önemi

Okullarda uygulanan değerler eğitimi sürecinde birçok faktörün etkisinden söz edilebilir. Aile, sosyal çevre, medya ve kitle iletişim araçları, öğretmen, okul ve örtük program gibi faktörlerin bu süreçte etkili olduğu söylenebilir. Bu faktörler aynı düzeyde olmasa bile her birisinin belli düzeyde etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Okullarda yürütülen değerler eğitimi uygulamalarının başarıya ulaşp ulaşmamasında bu faktörlerin önemli etkilerinin olduğu düşünülmektedir (Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2014: 283).Bu nedenle bu süreçte etkili olan bütün faktörlerin göz önüne alınarak değerler eğitim sürecinin planlanması gerekir. Çünkü değerler eğitiminde herhangi bir faktörün göz ardı edilmesi, değerler eğitimi sürecini olumsuz etkileyebilir. İlgili alan yazını incelendiğinde yapılan araştırmaların çoğunun değerler eğitimi süreci ve bu süreçte yararlanılan araç ve gereçler, kullanılan yöntem ve teknikler, ölçme ve değerlendirme teknikleri ve bu süreçte karşılaşılan güçlüklerle ilgili olduğu görülmektedir. Bundan dolayı bu çalışmada öğretmen görüşlerine göre, ilkokullarda değerler eğitimi ve değerler eğitiminde etkili olan faktörlerin, değerler eğitimi üzerindeki etkileri incelenecektir.

2.4. Veri Toplama Aracı

Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara yönelik kişisel bilgilere, ikinci bölümünde ise öğretmenlerin değerler eğitiminde etkili olan

faktörlere ilişkin görüşlerini sorgulayan sorulara yer verilmiştir. Aracın geçerliği için uzman kanısına başvurulmuştur. Hazırlanan taslak soru formu eğitim bilimleri alanında üç, değerler eğitimi alanında araştırma yapmış iki ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman iki, öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Verilerin güvenilirliğini belirlemek için öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar değerler eğitimi alanında bir uzman tarafından kodlanmış ve uzman ile araştırmacı arasındaki görüş birliği, değerler eğitimi almış bir öğretmen tarafından hesaplanarak belirlenmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır:

1. Ailenin değerler eğitiminde sorumlulukları nelerdir? Lütfen açıklayınız. 2. Değerler eğitimi sürecinde önemli bir rol model olan öğretmenin rolü hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız. 3. Kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi açısından etkileri nelerdir? Lütfen açıklayınız. 4. Değerler eğitimi için örtük program kapsamında hangi etkinlikleri yapıyorsunuz? Lütfen açıklayınız. 5. Okulun bulunduğu sosyal çevre değerler eğitimini nasıl etkilemektedir? Lütfen açıklayınız. 6. Okulda daha nitelikli bir değerler eğitimi için önerileriniz nelerdir? Lütfen açıklayınız.

2.5. Verilerin Analizi

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Toplanan veriler önceden belirlenmiş tematik çerçevelere göre gruplandırılıp, özetlenip ve yorumlanmıştır. Gruplanan veriler yüzde ve frekans değerlerine göre tablolarda sunulurken, bunlarla ilgili görüşler doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Yapılan alıntılarda öğretmenlerin gerçek adları yerine (Ö1., Ö2., Ö3. ...) şeklinde kodlamalar kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde değerler eğitiminde etkili olan faktörlere ilişkin görüşme formlarında elde edilen verilere ait betimsel analiz sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3.1. Öğretmenlerin ailelerin değerler eğitimindeki sorumluluklarına ilişkin görüşleri.

No	Görüşler	f	%
1	Aile değerler eğitiminde rol model olmalıdır.	20	13,60
2	Değerler eğitimi ailede başlar.	19	12,92
3	Çocuklar büyüyüp gelişene kadar aile temel değerleri kazandırmalıdır.	10	6,80
4	Ebeveynler yeri geldikçe neyin iyi neyin kötü olduğunu telkin etmelidir.	10	6,80
5	Aile, okul ve öğretmenle işbirliği içinde olmalı.	4	2,72
6	Bireylerin değerleri benimseyeceği ortamlar oluşturmali.	3	2,04
7	Aileler değerler eğitimi konusunda bilinçlenmeli.	2	1,36
Toplam		68	100

Tablo 3.1. incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu ailenin değerler eğitiminde rol model olması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna ilişkin bazı görüşler şöyledir:

Ö1. “Ailenin çocuğu üzerinde rol model olma hasiyeti itibariyle önemli bir yere sahip olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu yönüyle en başta ebeveynlerin tutum ve davranışlarına dikkat etme konusunda önemli bir sorumluluğa sahiptir.”, **Ö10.** “Aile çocuk için ilk eğitim-öğretim yuvasıdır. Dolayısıyla değerler eğitiminde de öncü rol oynar. Çocuk saygı sevgi hoşgörü dürüstlük vb. Değerleri rol model olan ebeveynlerinden alır. Değerler eğitiminin bu yüzden ailede başladığını düşünüyorum. Veliler bu doğrultuda hareket etmeli iyi örnek olmalıdır.”, **Ö19.** “Öncelikle şunu belirtmek isterim ki değerler eğitiminde en temel kurum ailedir. Hatta çocuğun kişiliğinin 0-7 yaş arası şekillendiği düşünüldüğünde bu daha iyi anlaşılmaktadır. Bundan dolayı aileye çok sorumluluk düşmektedir. Öncelikle ebeveynler değerleri yaparak ve yaşayarak birer model olmalıdır.

“Değerler eğitimi ailede başlar.” görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait görüşler şöyledir:

Ö14. “Eğitim ailede başlar. Dolayısıyla aslında ilk okul çocuğun ailesidir. O yüzden dürüstlük, adalet, sorumluluk, planlı olma, hoşgörülü olma, temiz ve kibar olma gibi değerler ilk ailede verilmelidir. Bu doğru şekilde verilmediği takdirde sonradan daha büyük sorunlar yaşanmaktadır.”, **Ö11.** “Değerler eğitiminin aileden alınmaya başlaması gerekmektedir. İlk olarak ailede başlayacak olan bir değerler eğitiminin daha kalıcı ve sağlam zemininin olacağını düşünüyorum...” **Ö22.** “...Değerler eğitimi ailede başlar okul ile devam eder. Bu yüzden ailenin değerler eğitimine verdiği önem derecesinde değerler eğitimi başarılı olur.”

“Çocuklar büyüyüp gelişene kadar aile temel değerleri kazandırmalıdır.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö4. “Ailenin çocuğun doğumundan itibaren değerler eğitimi konusunda sorumlulukları vardır. Çocuk büyüyüp gelişene kadar sevgi, saygı, terbiye ve toplum içinde nasıl davranması gerektiği konusunda çocuğa gerekli değerleri vermelidir.”, **Ö23.** “Topluma faydalı bir bireyin yetişebilmesi için büyük sorumluluğun ailede olduğu hiçbir zaman gözden kaçmamalıdır. Aile çocuğa okul çağına gelene kadar değerleri kazandıracak, onları yönlendirecek ve hayatlarını şekillendirecek tek yapıdır...” **Ö7.** “Aile çocuğun değerleri tanınmasında ve değerleri benimsemesinde çocuğa destekleyici bilgiler vermeli...”

“Ebeveynler yeri geldikçe neyin iyi neyin kötü olduğunu telkin etmelidir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö6. “Eğitimin temeli ailede atılır. Ebeveynler çocuklara neyin iyi neyin kötü olduğunu yeri geldikçe telkin etmelidir. Bunu da kendi davranışlarıyla doğrulamalı değerleri kendileri sahiden yaşamalıdır.”, **Ö18.** “Öncelikle eğitim ailede başlar. Ailenin değerlerimizi küçük yaşlardan itibaren aşılması gerekir. Ailenin bu konudaki sorumlulukları büyüktür. Değerlerimiz çocuklarına her yönden, her şekilde anlatmaları gerekmektedir. Çocuk bu sayede değerlerini öğrenir ve bunu okulda daha da pekiştirir hale getirir.”

“Aile, okul ve öğretmenle işbirliği içinde olmalı.” görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö16. “Aileler okulda verilen değerler eğitimi ile ilgili kendilerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir.”, **Ö8.** “Değerler eğitiminin hayat boyu devam ettiği dikkate alınarak aile ortamında değerler eğitiminin gizil öğrenme metodu ile verilmesine dikkat edilmeli. Aile, okul- aile işbirliği çerçevesinde öğretmenlere destek olmalı.”

“Bireylerin değerleri benimseyeceği ortamlar oluşturmali.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö3. “Aile her şeyden önce çocuğa iyi bir örnek olmalı ve değerleri iyice benimsemesi için ortam hazırlayıp çocuğun kendini sınaması için fırsat vermelidir.”, **Ö16.** “Öğrencilere aşılan değerlerin kalıcı olması için aileler evde bu değerleri pekiştirici ortam ve davranışlarda bunları somut bir şekilde uygulamaları gerekmektedir.”

“Aileler değerler eğitimi konusunda bilinçlenmeli.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö15. “... Bizler biliyoruz ki çocuğun kişiliği 0-6 yaş döneminde oluşur. Bu dönemde çocuk ailesiyle vakit geçirir. Değerler eğitimi açısından düşündüğümüzde öncelikle ailenin değerler konusunda bilinçli olması çok önemli. Günümüz teknolojisini düşündüğümüzde çocuğun değerlerinden kopması çok zor değil. Anne babalar çocuklarını olumsuz uyarandan uzak tutmalı...”, **Ö8.** “Aile değerler eğitimi noktasında bilinçlenmeye yönelik faaliyetlerde bulunmalı.”

3.2. Öğretmenlerin Değerler Eğitimi Sürecinde Rol Model Olan Öğretmenin Rolü Hakkındaki Görüşlerine Dair Bulgular

Tablo 3.2. Öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde rol model olan öğretmenin rolü hakkındaki görüşleri

No	Görüşler	f	%
1	Öğretmen davranışlarıyla değerleri sergilemelidir.	20	33,33
2	Öğretmen çocuğun gözünde en önemli rol modeldir.	15	25
3	Öğretmen aileden kazanılan değerleri pekiştirmelidir.	10	16,66
4	Öğretmenler değerler eğitiminde önemli bir unsurdur.	10	16,66
5	Değerler eğitiminde sosyal faaliyet ve etkinlik yoğunluklu çalışmalar yapılmalı	3	5
6	Öğretmenler değerler eğitiminde kendilerini geliştirmeli	2	3,33
Toplam		60	100

“Öğretmen davranışlarıyla değerleri sergilemelidir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. “...öğretmenin sınıf ve okul içindeki tutum ve davranış ve düşüncelerinin çocuk üzerinde tesirli olduğu ve çocuğa model olacağı muhakkaktır. Bu açıdan önemli olan öğretmenin tutarlı ve etik değerlerle mücessem olmasıdır.”, **Ö10.** “... Her yönüyle öğrenciye örnek olmalı değerleri birebir barındırıp yaşamalı ki bunu öğrenciye aktarabilsin.”, **Ö19.** “... Öğrenci öğretmenin bütün davranışlarını gözlemlemekte hatta hal ve hareketlerinde ona benzemeye çalışmaktadır. Değerler eğitimi sürecinde öğretmenin yaptıkları ve söylemleri gizil olarak öğrenciler de değerler eğitimi sürecini etkilemektedir.”, **Ö15.** “Öğretmen öğrencilere örnek olmalıdır. Öğretmenin söylediği şeyleri uygulaması son derece önemlidir. Öğrenci çok iyi bir gözlemci olduğu için değerler eğitimi açısından öğretmenin davranışlarını görmesi çok önemli. En verimli eğitim somut örnek davranışlardır.”

“Öğretmen çocuğun gözünde en önemli rol modeldir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö7. “öğretmen öğrenci için daima rol model konumunda olan ve öğrenciye yaşantısı direkt etki yapabilen bir konumdadır. Öğretmen bu rolünün önemini hissetmeli ve öz disiplini yitirmeden sabırla bu süreci yönetmeli.”, **Ö10.** “öğretmen eğitim – öğretimde ve değerler eğitiminde en önemli rol modeldir. Her yönüyle öğrenciye örnek olmalı değerleri birebir barındırıp yaşamalı ki bunu öğrenciye aktarabilsin.”, **Ö21.** “Aile bireylerinden sonra öğrencilerin model rol olarak aldığı diğer bireyler öğretmenlerdir. Öğretmenlerin her türlü davranışlarını aldıkları için öğretmenler davranışlarına daha dikkat etmelidir.”

“Öğretmen aileden kazanılan değerleri pekiştirmelidir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö13. “Ailede kazandırılan değerlerin pekişmesinde öğretmen büyük etkindir. Üzerinde durulan değerlerin sadece söylemde değil bunu davranışların içerisinde gösterebilmesi gerekir.”, **Ö12.** “Ailede başlayan değerler eğitimine, öğretmen de bir anne ve baba şefkatiyle ve sevgisiyle yaklaşp çocuğun sağlıklı bir birey olmasına katkıda bulunmalıdır.”, **Ö25.** “birey aileden temel değerleri alarak eğitim sürecine katılırsa, öğretmen rehber olarak ve üzerine eklemeler yaparak, bireyi daha ileri frekanslara taşıyacaktır...”

“Öğretmenler değerler eğitiminde önemli bir unsurdur.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö6. “Anne babadan sonra çocuğun hayatında özellikle ilkokulda en etkili olan öğretmendir. Öğretmen değerleri sevgi saygı yardımlaşma paylaşma temizlik dürüstlük vb. Mutlaka telkin etmeli ve kendi hayatıyla da sözünü pekiştirmeli yani özü ile sözü bir olmalıdır. Davranış dili ile öğrenciye örnek olmalıdır”, **Ö19.** “Okulda değerler eğitimi sürecinde en önemli görev öğretmene düşmektedir.”

“Değerler eğitiminde sosyal faaliyet ve etkinlik yoğunluklu çalışmalar yapmalı.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö8. “Öğretmen öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak etkinlikleri ve sınıf ortamını bu farklılık düzeyine göre ayarlamalıdır. Değerler eğitiminde öğretmen sosyal faaliyet ve etkinlik yoğunluklu çalışmalı. Öğretmen değerler eğitiminde pekiştireçlerden aktif bir şekilde yararlanmalı.”, **Ö3.** “Değerler eğitiminin temelinde öğretmen ve aile vardır. Sadece anlatarak değil çocukların yaparak ve yaşayarak öğrenmesini sağlayacak ortamlar hazırlamalı.”

“Öğretmenler değerler eğitiminde kendilerini geliştirmeli” görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö8. “Öğretmen değerler eğitimi noktasında kendini sürekli geliştirmeli gerekirse hizmet içi eğitim ve seminerlere katılmalı.”, **Ö23.** “...Eğitimin temel işlevi başarılı ve iyi insan yetiştirmek olduğu değerlendirildiğinde, bu amaca ulaşmada öğretmeninde başarılı, üretken, kendisini geliştiren ve bu gelişmeleri de öğrencilerine fark ettiren bireyler olarak öğrencilerine örnek olmalıdır.”

3.3. Öğretmenlerin kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi açısından etkilerine ilişkin görüşlerine dair bulgular

Tablo 3.3. Öğretmenlerin kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi açısından etkilerine ilişkin görüşleri

No	Görüşler	f	%
1	Kitle iletişim araçları değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir.	9	33,33
2	Kitle iletişim araçları değerler eğitimi hem olumlu hem olumsuz etkilemektedir.	8	29,62
3	Kitle iletişim araçları değerler eğitimi olumlu etkilemektedir.	6	22,22
4	Kitle iletişim araçlarının doğru ve güvenli kullanımı konusunda öğrenciler bilinçlendirilmeli.	4	14,81
Toplam		27	100

“Kitle iletişim araçları değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö2. “Bu konuda iletişim araçlarının değerlerin kazanılma sürecine genellikle olumsuz etki yaptığı söylenebilir. Günümüzde iletişim araçlarından yayılan suç ve kötü davranış örnekleri iletişim araçlarının çocukları genelde olumsuz yönde etkilediğine işaret etmektedir.”, **Ö3.** “Kitle iletişim araçları günümüzde maalesef bizi mahkum hale getirmiş. Bu durumdan yola çıkarak buralardan bize ve çocuklarımıza pek iyi şeyler geçirmediğini söyleyebiliriz. Bu nedenle değerler eğitimi açısından etkilerinin kötü olduğunu söylemek doğru olur.”, **Ö6.** “Etkileri çok olmakla beraber, daha çok olumsuz yöndedir. Gelişigüzel hatta kasıtlı olarak menfi hazırlanmış bir çok program çocukların ahlakını bozmaktadır.”, **Ö11.** “Kitle iletişim araçları maalesef, değerleri yok edici bir anlayışla hareket ettiklerini görmekteyiz.”,

“Kitle iletişim araçları değerler eğitimi hem olumlu hem olumsuz etkilemektedir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö10. “Kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkisi var. Bu yüzden televizyon, bilgisayar, telefon gibi iletişim araçları kontrollü kullanılmalı. Olumlu taraflarından faydalanarak çocukları olumsuzluklarından korumaya çalışmalıyız. Çünkü kitle iletişim araçlarındaki içerik ne yazık ki son dönemlerde çocuğu dolayısıyla değerleri çok olumsuz etkiliyor.”, **Ö7.** “Kitle iletişim araçları değerler eğitiminde destekleyici de engelleyici de olabilir. Kitle iletişim araçları bireyselliği ön plana çıkardığı için değerler eğitimine olumsuz etki yapmaktadır. Olumlu rol modellerin çocuğa tanıtılmasında ise değerlerin eğitiminde olumlu etki yapmaktadır.”, **Ö9.** “olumlu ve olumsuz etkileri vardır. Bu araçlar doğru kullanılmadığı takdirde zararlı olabilir.”

“Kitle iletişim araçları değerler eğitimi olumlu etkilemektedir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. “Özellikle globalleşen dünyada kitle iletişim araçlarının her konuda etkiye sahip olduğu bir gerçektir. Bu itibarla değerler eğitiminin gelişiminde de önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu açıdan kitle iletişim araçlarının doğru kullanımı konusunda bilgi ve beceriye sahip olmak değerler eğitiminin olumlu gelişimi için önemli olduğunu düşünüyorum.”, **Ö7.** “... Olumlu rol modellerin çocuğa tanıtılmasında ise değerlerin eğitiminde olumlu etki yapmaktadır.”, **Ö18.** “günümüz artık teknoloji çağı kitle iletişim araçları değerleri çocuklara öğretmede bir kolaylık aslında. Kitle iletişim araçları sayesinde hem işitsel hem görsel bir şekilde anlatabiliyoruz. Çocuk bu sayede daha iyi kavrar.”,

“Kitle iletişim araçlarının doğru ve güvenli kullanımı konusunda öğrenciler bilinçlendirilmeli.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö4. “Günümüzde teknolojinin hızla gelişip hayatımıza girmesiyle birlikte olumlu ve olumsuz bazı etkileri oldu. Özellikle ailelerin çocukların araçlarını kullanmasında onlara faydalı olacak araçların kullanılması konusunda bilgilendirmelidir.”, **Ö16.** “Kitle iletişim araçları kullanım amacına göre faydalı veya zararlı olabilmektedir. Bu yüzden bu araçların faydalı kullanılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.”, **Ö21.** “Özellikle günümüzdeki kitle iletişim araçları neredeyse çocukların kişisel özelliklerini şekillendirmektedir. Aileler televizyon izleyen çocuklarını sık sık kontrol etmeli, seçici programlarla onları denetlemelidir.”

3.2.1.4. Öğretmenlerin örtük program kapsamında yaptıkları etkinliklere ilişkin görüşlerine dair bulgular

Tablo 3.1. Öğretmenlerin örtük program kapsamında yaptıkları etkinliklere ilişkin görüşleri

No	Görüşler	f	%
1	Sosyal etkinlikler planlama	10	20
2	Değerlerle ilgili sınıf ve okul panosu hazırlama.	8	16
3	Öğrencilere birebir deneyim yaşayacakları ortam hazırlıyorum.	8	16
4	Belirli gün ve haftalarla ilgili etkinlikler	7	14
5	Ayın değeri etkinlikleri	5	10
6	Değerlerle ilgili hikaye okutma ve tamamlatma	5	10
7	Davranışlarımla örnek olmaya çalışıyorum	3	6
8	Doğru davranışı ödüllendirme ve pekiştireçler	3	6
Toplam		50	100

“Sosyal etkinlikler planlama” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö16. “Sevgi, saygı, doğruluk- dürüstlük, sorumluluk vb. Gibi konularda çeşitli etkinliklerde (bu konularda kitap okuma, drama, yarışma vb.).”, **Ö18.** “Örtük programın; resmi programdan daha önemli aşamaya geldiği bu zamanlarda; değerler öğretimi etkinlikleri açısından spor, sosyal etkinlikler vb. etkinlikler yaparak olumlu açıdan değerlerin kazandırılmasını amaçlıyorum.”, **Ö19.** “... ayrıca derslerde değerlerle ilgili drama, tiyatro, oyun vb. etkinlikler planlıyorum.”

“Değerlerle ilgili sınıf ve okul panosu hazırlama.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. “Genellikle sınıf içi görsel ve yazılı sunu ve etkinlikler yapıyorum. ...sınıf ve okul panolarına her ay belirli değerler ile ilgili süsleme faaliyetleri yapılır.”, **Ö7.** “Öncelikle her aya özgü bir değer seçip o değerle ilgili pano çalışması yapmaktayız.”, **Ö19.** “... Sınıf panosuna değerler ile ilgili güzel sözler ve değerleri anlatan resimler asıyorum.”, **Ö21.** “aylık olarak sınıf değerler panosunu yeniliyoruz.”,

“Öğrencilere birebir deneyim yaşayacakları ortam hazırlama.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö4. “Öğrencilere toplum içerisinde nasıl davranmaları konusunda gerekli bilgileri fırsat buldukça aktarıyor ve uygulamaya çalışıyorum.”, **Ö3.** “çocukların birebir deneyim yapabilecekleri ortam hazırlıyorum.”, **Ö5.** “sınıfta çocuklara ders dışı etkinlik olarak sosyal yaşamlarına ve gelecekteki hayatlarında değerler eğitime yönelik sınıf içi aktiviteler yaptırarak bilinçlendirme çabaları yapıyorum.”

“Belirli gün ve haftalarla ilgili etkinlikler.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. “... Okul bazında belirli gün ve haftaların kutlama etkinliklerini yapıyoruz...”, **Ö2.** “belirli gün ve haftaları mümkün olduğunca kutlamaya çalışıyorum. Yıl içinde piknik yapmaya ve en az bir gösteriye öğrencileri katmaya çalışıyorum.”, **Ö8.** “... Törenler ve özel günlerde değerler eğitimi örtük bir şekilde uygulamaya çalışıyorum.”, **Ö13.** “Müfredatta bulunan aile, bayramlar, temizlik, ulusal bayramlar konularını kendi hayatlarımızla birleştirerek vefa, vatan sevgisi, büyüklere saygı, sevgi, barış gibi değerlerimizi etkinliklerle kazanımını sağlamaya çalışıyorum.”, **Ö19.** “bu kapsamda belirli gün ve haftalarla ilgili etkinlikler hangi değerle ilişkiliyse o değeri işliyorum.”,

“Ayın değeri etkinlikleri.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö7. “Öncelikle her aya özgü bir değer seçip o değerle ilgili pano çalışması yapmaktayız. Ayın değeriyle ilgili uygun etkinlikler uygulayıp dönütleri bizzat öğrencilerden almaktayım.”, **Ö10.** “Genel olarak okulumuzda ayın en değerli öğrencisi seçiliyor. Öğrenci seçilirken başarıdan çok öğrencinin değerler eğitime ne kadar önem verdiği baz alınıyor.”, **Ö22.** “bu kapsamda her ayın değeri ile ilgili velilere mektup gönderiyoruz. ...öğrencilere o ayı değeri ile ilgili resim, şiir, hikaye tarzı değerleri pekiştirici etkinlikler yapıyoruz.”

“Değerlerle ilgili hikaye okutma ve tamamlatma.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö9. “Öğrenci seviyelerine uygun resimler yaptırma resimler üzerinde yorum yapmalarını sağlama, müzik dinletip, şarkılar okuma, öğrencilere hikaye tamamlatma, hikayeler okuma vb.”, **Ö19.** “Bu kapsamda öğrencilere değerlerle ilgili hikaye içeren kitaplar okutuyorum.”, **Ö22.** “Öğrencilere o ayın değeri ile ilgili resim, şiir, hikaye tarzı değerleri pekiştirici etkinlikler yapıyoruz.”

“Davranışlarımla örnek olmaya çalışıyorum.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö4. “Ben öğrencilerime karşı öncelikle kendi davranışlarıma dikkat ediyorum. Çünkü yapacağım olumsuz bir davranış öğrencileri olumsuz yönde etkileyebilir. Öğrencilere toplum içerisinde nasıl davranmaları konusunda gerekli bilgileri fırsat buldukça aktarıyor ve uygulamaya çalışıyorum.”, **Ö6.** “İstisnasız her dersimde öğrencilerime (münasebet geldikçe) değerleri telkin ediyorum ve uygulamaya çalışıyorum. Eğitimin öğretimden daha öncelikli ve gerekli olduğuna inanarak çoğu zaman derse ara verip değerler eğitimi kapsamında çocuklarla sohbet ediyorum.”, **Ö10.** “... Sınıfta söz ve hareketlerimde ayrıca davranışlarımda örnek olmaya çalışıyorum...”

“Doğru davranışı ödüllendirme ve pekiştireçler.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö2. “...Davranışları anında pekiştirmeye ve söndürmeye dikkat ediyorum.”, **Ö10.** “Genel olarak okulumuzda ayın en değerli öğrencisi seçiliyor... Ayrıca değerlere uyan öğrenciye

pekiştireç veriyorum.”, **Ö23.** “Değerler eğitimi konusunda gün içerisinde tüm derslere yayılacak şekilde ders aralarında çocukların örnek davranışlarını destekleyerek, ödüllendirerek diğer arkadaşlarının da aynı doğru davranışı sergilemesi hedeflenmektedir.”

3.5. Öğretmenlerin okulun bulunduğu sosyal çevrenin okuldaki değerler eğitimi nasıl etkilediğine ilişkin görüşlerine dair bulgular

Tablo 3.5. Öğretmenlerin okulun bulunduğu sosyal çevrenin okuldaki değerler eğitimi nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri

No	Görüşler	f	%
1	Sosyal çevre değerler eğitimin etkileyen önemli bir unsurdur.	12	38,70
2	Sosyal çevredeki olumsuz rol modeller değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir.	8	25,80
3	Sosyal çevre değerler eğitimi hem olumlu hem de olumsuz etkilemektedir.	6	19,35
4	Değerler eğitiminin kalıcı olması için sosyal çevrede pekiştirilmelidir.	5	16,15
Toplam		31	100

“Sosyal çevre değerler eğitimin etkileyen önemli bir unsurdur.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö2. “Sosyal çevre de en az aile ve sınıf ortamı kadar öğrenciyi etkileyen bir unsurdur. Sosyal çevrenin olumlu veya olumsuz etkisini gözlemlemek çok önemlidir. Değerler eğitiminin amacına ulaşmasını engelleyen bu etkileri minimuma indirmek için aileyle beraber sosyal çevresini düzenlemek gerekir.”, **Ö3.** “Okulun bulunduğu sosyal çevre değerler eğitiminde çok önemli yere sahiptir. İnsanların yaşayış tarzı, insanlara bakış açısı, eğitim düzeyi ve dünya görüşü okul çevresine birebir etkileşimde bulunur ve değerlerin oluşmasında öğretilmesinde gözle görülür biçimde etki eder.”, **Ö4.** “Okulun bulunduğu köy, mahalle gibi sosyal ortamlar çocukların değerler eğitimi konusunda belirleyicidir.”,

“Sosyal çevredeki olumsuz rol modeller değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö6. “Az da olsa okulda vermeye çalıştığımız değerler eğitimi; ne yazık ki ne aileden ne de çocukların arkadaş çevresinden ciddi bir takviye görmemekle beraber, aksine olumsuz yönde etkilemektedir. Tahribin kolay olmasındandır ki yaptığımız uzun süreli eğitim çalışmalarımız çok kısa sürede etkisini kaybetmektedir.”, **Ö7.** “Okulumuzun bulunduğu sosyal çevre değerler eğitimi çoğu defa olumsuz etkilemektedir... sosyal çevremiz değerlerin benimsenmesinde yardımcı olmadığı gibi engelleyici bir konumda yer almaktadır.”, **Ö8.** “okulun bulunduğu sosyal çevrede olumlu rol model ne kadar fazlaysa değerler eğitimi de o kadar olumlu etkilenmektedir sosyal çevrede olumsuz kişilikler değerler eğitimi olumsuz etkilemektedir.”,

“Sosyal çevre değerler eğitimi hem olumlu hem de olumsuz etkilemektedir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö13. “Çevrede pekiştirecek etkenler olmakla beraber olumsuz örnekler de bulunmaktadır.”, **Ö19.** “... Okulda öğrenilen değerler, okulun çevresinde de yaşanıyorsa bu değerler pekişmekte şayet yaşanmıyorsa bu değerler sönmeye maruz kalabilmektedir. Bu yüzden sosyal çevre değerlerin şekillenmesinde ve kalıcılığında önemli bir etkidir. Bireyler sosyal çevrelerinden soyutlanamadıkları için ister istemez sosyal çevreden ya olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir.”, **Ö23.** “... değerler eğitimi toplumun kültürel kalıplarında olumlu- olumsuz etkilenmektedir.”,

“Değerler eğitiminin kalıcı olması için sosyal çevrede pekiştirilmelidir.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö7. “... Değerler eğitiminin kalıcı olması için sosyal çevrede pekiştirilmesi gerekir.”, **Ö16.** “Sosyal çevre değerler eğitimi doğrudan etkilemektedir. Öğrencilere değerler eğitimiyle kazandırılan davranışlar somut hayatta ne kadar destekleyici ortamlar olursa o kadar başarı

sağlanır bu konularda.”, **Ö19.** “... Sosyal çevre değerlerin şekillenmesinde ve kalıcılığında önemli bir etkidir.”, **Ö23.** “... Okulumuzun bulunduğu sosyal çevrede okulda öğretilmesi hedeflenen değerlerin çevre tarafından desteklenmemesi ya da bu davranışlara uygun davranış biçimleri sergilenmediğinden değerler eğitimi konusunda çok sıkıntı yaşamaktayız.”

3.6. Öğretmenlerin okulda daha nitelikli bir değerler eğitimi için önerilerine ilişkin görüşlerine dair bulgular

Tablo 3.6. Öğretmenlerin okulda daha nitelikli bir değerler eğitimi için önerileri

No	Görüşler	f	%
1	Okul- aile işbirliği yapılmalı	13	21,31
2	Değerler eğitiminde etkinlik temelli faaliyetler yapılmalı	9	14,75
3	Okul personelinin değerler eğitiminde model olması	9	14,75
4	Velilere yönelik eğitici etkinlikler (konferans, seminer vb.) yapılması	8	13,11
5	Öğretmenler ile okul idaresinin işbirliği yapması	8	13,11
6	Değerler eğitimi ayrıca bir ders olarak programda yer almalıdır.	5	8,19
7	Değerler ile ilgili kısa filmler izletilmeli	3	4,91
8	Öğrenciler değerler konusunda pekiştirilmeli	3	4,91
9	Değerler eğitimi konusunda öğretmen ve idareciler hizmet içi eğitim almalı	2	3,27
10	Öğretmenlerden dönüt alınmalıdır.	1	1,63
Toplam		61	100

“Okul- aile işbirliği yapılmalı.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö5. “Daha nitelikli değerler eğitimi için okul aile işbirliği sağlanmalı. Ailelere yönelik eğitim çalışmaları düzenlenmeli.”, **Ö7.** “... Ayrıca ebeveynlerle düzenli toplantılar yapıp okulla paralel değerler eş zamanlı ön plana çıkarılmalıdır.”, **Ö23.** “değerler eğitiminin temeli ailede atıldığı için bizimde okullarımızda ailelerden başlayarak değerler eğitimi konusunda seminer, veli toplantıları aracılığıyla velilerimizi bilinçlendirmeliyiz. Örnek öğretmen, örnek anne ve baba ancak topluma faydalı, başarılı ve ahlaklı çocuklar yetiştirebilir.”, **Ö24.** “öğretmen, öğrenci ve veli işbirliği olmalı. Ailede öğrenilen değerlerin okulda pekiştirilmesi. Okulda öğrenilen değerlerin ailede pekiştirilmesi...”

“Değerler eğitiminde etkinlik temelli faaliyetler yapılmalı.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö17. “Sosyal etkinlikler yapılabilir çünkü çocukların görsel hafızaları daha iyidir. Bizzat yapıp ederse onun için daha kalıcı olur ve öğrenmesine çok faydalı olacağına inanıyorum.”, **Ö19.** “... Değerler eğitimine yönelik sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemelidir.”, **Ö14.** “okullarda değerler eğitimi gerek oyunlar gerekse filmlerle anlatılmalı.”

“Okul personelinin değerler eğitiminde model olması.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö11. “Öncelikle öğretmenlerin bu değerleri benimsemeleri ve bunun toplumsal bir ihtiyaç olduğu noktasında endişe sahibi haline gelmeleri gerekmektedir. Sorumluluk bilinci ile değerler eğitimine yaklaşım sergilenmelidir.”, **Ö10.** “Biz öğretmenler önemli bir rol model olmalıyız.”, **Ö16.** “Okul kadrosu öğretmenler, idare ve diğer çalışanlar değer eğitiminde verilen konularda istenen davranışlarda örnek birer rol model olmaları durumunda daha faydalı olmuş olur.”

“Velilere yönelik eğitici etkinlikler (konferans, seminer vb.) Yapılması.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö13. “Okul, aile, çevre birbirinden ayrılmayan halkalardır. Birinden biri eksik olduğu zaman yarım kalır. Bunun içinde öğretmenin model olması, ailelerin katılımının sağlanabileceği seminerler ve çevre şartlarının iyileştirilmesi.”, **Ö8.** “... Değerler eğitiminde öğretmenler arasında ve öğretmen veli arasında eşgüdümsel bir işbirliği olmalı. Velilere yönelik

seminerler düzenlenmeli.”, Ö3. “Velilerle işbirliği yapılarak değerler eğitimi ile ilgili seminer ve konferanslar düzenlenebilir.”

“Öğretmenler ile okul idaresinin işbirliği yapması.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. *“Okuldaki değerler eğitiminin gelişimi için en başta öğretmen ve idarecilerin bu konuda yeterli bilgi ve donanımına olmaları için eğitim verilmesi. Ayrıca öğretmen ve idarecilerin işbirliği içinde bu eğitimi yönetmelerinin etkili olacağına inanıyorum.”, Ö6. “Okul idaresi ve öğretmenlerin değerler eğitimi kapsamında görüşmeler ve etkinlikler yapması.”, Ö7. “Öncelikle ekip ruhu olması gerekmektedir. Okul yönetimi ve öğretmenler koordineli olup paralel bir duruş sergilenmeli öğrencilere karşı. Uygulama farklılıkları minimize edilip ortak noktalar ön plana çıkartılmalıdır.”,*

“Değerler eğitimi ayrıca bir ders olarak programda yer almalıdır.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö6. *“Değerler eğitiminin resmi programa dahil edilmesi, ders olarak okutulması imkanının verilmesi.” Ö14. “Okullarda değerler eğitimi ders olarak okutulmalı.”, Ö10. “derslerde müfredata bir konu olarak eklenmeli.”*

“Değerler ile ilgili kısa filmler izletilmeli.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö15. *“Öğrencilere farkındalık kazandırmak amacıyla gerek sosyal gerek sportif bir çok etkinlik yapılabilir. Değerler eğitiminin anlatıldığı kısa filmler izletilebilir.”, Ö5. “... Değerler eğitimi ile ilgili kısa filmler izletilmeli, konuyla ilgili tiyatro oynanmalı.”*

“Öğrenciler değerler konusunda pekiştirilmeli.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö2. *“... Öğretmenler bu eğitimi iyi planlamalı ve plana uymalıdır. Davranışların anında pekiştirilmesine veya sönmesine çalışılmalıdır.”, Ö21. “... Öğrencilerin sınıf ve okul ortamındaki örnek davranışlarını velilerle paylaşıp öğrenci ve veliyi onurlandırmak gerekliliğini kabul ediyorum.”, Ö14. “Okullarda değerler doğrultusunda hareket eden öğrenciler ödüllendirilmeli. Aykırı davranışları olanlar aile ile görüşülerek düzeltilmeli...”*

“Değerler eğitimi konusunda öğretmen ve idareciler hizmet içi eğitim almalı.” Görüşünü ifade eden bazı öğretmenlere ait alıntılar şöyledir:

Ö1. *“Okuldaki değerler eğitiminin gelişimi için en başta öğretmen ve idarecilerin bu konuda yeterli bilgi ve donanımına sahip olmaları için eğitim verilmesi.”, Ö4. “Öncelikle bu konularda aile ve öğretmenlere yönelik eğitici seminerlerin verilmesi gerektiğine inanıyorum.”*

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçları ve sonuçlar doğrultusunda yapılan öneriler üzerinde durulmuştur.

4.1. Tartışma Ve Sonuç

Araştırmada elde edilen bulgulara göre ailenin değerler eğitiminde rol model olma, temel değerleri kazandırma, okul ile işbirliği içinde olma, bilinçli olma gibi birçok sorumluluğunun bulunduğu ve ailenin değerler eğitiminde önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Başçı (2012: 199) yaptığı araştırmada değerler eğitiminde en etkili unsurun aile olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Akbaş (2004: 249) ve Baydar (2009: 112) ailenin değerler eğitiminde önemli bir faktör olduğunu belirlemişlerdir. Tüm bu sonuçlar araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermekte ve sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin rolüne ilişkin öğretmenlerin davranışlarıyla değerleri sergilemesi gerektiği, öğretmenlerin çocuğun gözünde en önemli rol model ve değerler eğitimi için önemli bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Çelikkaya ve Filoğlu (2014: 1546) yaptıkları araştırmada, değerler eğitimi için öğretmenlerin etkili bir faktör olduğunu belirlemişlerdir. Meydan ve Bahçe (2010: 34) yaptıkları araştırmada, değer öğretimi için öğretmenlerin etkili olduğunu ve öğretmenlerin model olmasının etkili bir yöntem olduğunu sonucunu elde etmişlerdir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının bu araştırma sonuçlarıyla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çoğu kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi sürecini olumsuz etkilediği görüşündedirler. Bununla birlikte bazı öğretmenlerinde kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi için hem olumlu hem olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Bazı öğretmenlerin de kitle iletişim araçlarının değerler eğitimi üzerindeki olumlu etkileri olduğuna değindiği anlaşılmaktadır. Yazar (2010) yaptığı araştırmada kitle iletişim araçlarının şiddet ve saldırganlık içeren bazı yayınlardan dolayı değerler eğitimi için olumsuz etkilediğini belirlemiştir. Başçı (2012: 199)'nın yaptığı araştırmada da öğretmenler yazılı ve görsel medyanın değerler eğitimi için etkili bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Belirtilen araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde resmi programın yanı sıra örtük programı da önemsediklerini ve bu kapsamda çeşitli etkinlikler yapmaya çalıştıkları söylenebilir. Başçı (2012: 199) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin örtük programı, değerler eğitimi sürecini etkileyen önemli bir unsur olarak gördüklerini belirlemiştir. Çubukçu (2012: 1513) yürüttüğü araştırma sonucunda örtük programın, değerlerin edinilmesi ve içselleştirilmesi sürecinde önemli bir yer tuttuğunu belirlemiştir. Bu sonuçların araştırmanın sonuçlarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin okulun bulunduğu sosyal çevreyi değerler eğitimi için önemli bir faktör olarak gördükleri söylenebilir. Bireylerin davranış ve tutumlarının şekillenmesinde sosyal çevrenin azımsanmayacak derecede etkili olduğu yapılan birçok araştırmada belirtilmiştir. Baydar (2009:112)'da yaptığı araştırmada çevrenin değerlerin kazanımını önemli derecede etkilediğini belirlemiştir. Kuş (2009: 123) yaptığı araştırmada öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, değerleri kazanmada aile, medya ve sosyal çevrenin okuldan daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bahçe (2010: 70) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenler, sosyal çevrenin değer kazandırmada çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin çevrelerinde gördüklerini taklit ettiklerini ve değerlerin çevrede pekiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar ile araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir.

Araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle öğretmenlerin okullarda nitelikli değerler eğitimi sürecinin gerçekleşmesi için önerileri; okul ile ailenin işbirliği yapması, değerler eğitimi için etkinlik temelli faaliyetlerin yapılması, velilere yönelik eğitici etkinlikler düzenlenmesi, okul personelinin model olması, değerler eğitimi için müstakil bir dersin olması, değerler eğitimi konusunda yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi eğitim almaları ve yetkililerin öğretmenlerden dönüt almalarıdır. Alanyazını incelendiğinde benzer sonuçlara birçok araştırmada ulaşıldığı görülmektedir (Yazar, 2010: ; Albayrak, 2015: 87; Akbaş, 2004: 245; Kurtulmuş, Tösten ve Gündas, 2014: 294, Başçı (2012: 204); Baydar, 2009: 111; Çengelci 2010: 197).

4.2. Öneriler

1. Okullarda değerler eğitimi programları planlanırken bütün paydaşların (Okul idaresi, öğretmen, veli) katılımıyla hazırlanabilir.

2. Öğretmenler için değerler eğitiminde farkındalık oluşturacak hizmet içi eğitimler verilebilir ve öğretmenler bu konuda teşvik edilebilir.
3. Öğrencilere ve ebeveynlerine yönelik kitle iletişim araçlarının doğru ve güvenli kullanımı konusunda bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
4. Aile, öğretmen ve okul ve örtük ve resmi program gibi değerler eğitiminde etkili olan faktörlerin etkileri ayrı ayrı incelenmek üzere bir araştırma konusu yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2004). “Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim 2. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Albayrak, F. (2015). “İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılan Değerlerle İlgili Öğretmen Görüşleri”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Aslan, R. (2007). “Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Birinci Kademedeki Öğrencilerin Temel Bilgi, Beceri ve Değerleri Kazanma Düzeyleri”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bahçe, A. (2010). “Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Başar, M. (2011). “Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Yönetiminde Örtük Program”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Başçı, Z. (2012). “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Eğitiminin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Baydar, P. (2009). “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Sorunların Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Çelikkaya, T. & Filoğlu, S. (2014). “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Değere ve Değer Eğitimine İlişkin Görüşleri”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(4):1541-1556.

Çengelci, T. (2010). “İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleşmesine İlişkin Bir Durum Çalışması”, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Çubukçu, Z. (2012). “İlköğretim Öğrencilerinin Karakter Eğitimi Sürecinde Örtük Programın Etkisi”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, (12)2:1513-1534.

Ekşi, H. (2003). “Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları”, Değerler Eğitimi Dergisi, 1(1):79-96.

Elbir, B. & Bağcı, C. (2013). “Değerler Eğitimi Üzerine Yapılmış Lisansüstü Düzeyindeki Çalışmaların Değerlendirilmesi”, Electronic Turkish Studies, 8(1):1321-1333.

Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). “Learning and Teaching About Values: A Review of Recent Research”, Cambridge Journal of Education, 30 (2): 169-202.

Haralambos M. (1987). Sociology. Themes and Perspective, Bell & Hyman, London.

İşcan, C. D. (2007). “İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Karasar, N. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Köylü, M. (2016). “Ailede Değerler Eğitimi”, (Ed. Mustafa Köylü) Teoriden Uygulamaya Değerler Eğitimi, ss. 105-128, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Kurtulmuş, M., Tösten, R. & Gündaş, A. (2014). “İlköğretim 1. Kademe Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar”, Değerler Eğitimi Dergisi, 12(27): 281-305.
- Kuş, D. (2009). “İlköğretim Programlarının, Örtük Programın ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin 8. Sınıf İlköğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Meydan, A. & Bahçe, A. (2010). “Hayat Bilgisi Öğretiminde Değerlerin Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1): 20-37.
- Ulusoy, K. & Arslan, A. (2014). “Değerli Bir Kavram Olarak Değerler ve Değerler Eğitimi”. (Ed. Refik Turan ve Kadir Ulusoy), Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi ss. 2-14, Pegem Akademi Yayınevi, Ankara.
- Yaman, E. (2012). Değerler Eğitimi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Yaşar, Ş. & Çengelci, T. (2012). “Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Bir Durum Çalışması”, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 3(9): 1-23.
- Yazar, T. (2010). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme”, Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Yeşil, R. & Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Öğretiminde Yöntem ve Zamanlama, TSA, 11(2): 65-84.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.